

Slovar je tehnično in tiskarsko zadovoljivo izdelan. Če upoštevamo, da so bile korekture petjezičnega dela opravljene razmeroma hitro in na enem samem mestu, potem je uspeh kar lep. Med tiskarskimi napakami najbolj moti nedosledna raba vezaja in deljaja. Napačni so torej zapisi kakor *aerofoto-izvidovanje*, *agitacijskopropagandno sredstvo*, *artiljerijsko raketni vod* ipd.

Izdelovanje, prirejanje in prevajanje Primerjalnega slovarja vojaških pojmov je bilo zelo zahtevno, saj zajema vojaška stroka skoraj vsa področja človekovega materialnega delovanja. Zato so vsebinske pomanjkljivosti skoraj neizogibne. V slovenskem delu je največ spodrseljavev pri poveljih za veslanje in jadranje: *letati* ne pomeni *leteti*, ampak *prečiti*; *uz vetar* se ne reče *na veter*, ampak *k vetru*, *osnastiti* ni *opremiti z jadri*, ampak z vsem potrebnim za jadranje, to je z *vetrili*.

Kljub naštetim pomislekom je Primerjalni slovar vojaških pojmov veliko delo, zlasti če gledamo v njem začetek nekega težavnega, a nadvse koristnega prizadevanja.

Stanislav Suhadolnik
Ljubljana

SLOVENSKI BIOGRAFSKI LEKSIKON - 13. ZVEZEK

Trubar-Vodaine. Uredili Alfonz Gspan, Jože Munda in Fran Petre s sodelovanjem uredniškega odbora. Izdala Slovenska akademija znanosti in umetnosti v Ljubljani 1982, str. 205-500.

Leksikoni niso knjige, ki bi jih človek jemal v roke zato, da jih prebere od prve do zadnje strani, ampak jih uporablja po potrebi, zdaj to, zdaj ono geslo. Biografski leksikon ne more biti v tem nobena izjema, čeprav ga naivni bralec vsiljivo primerja s knjigami, kakršne so na primer Življenja svetnikov. Ta se dajo namreč brati tudi drugače, linearno, kot knjige povesti iz vsakokrat drugo glavno osebo, torej napol kot literatura. Če hočem uporabnik napisati recenzijo o leksikonu, sem ga celo prisiljen brati na način svetniških življenjepisov, kot literaturo. Šele potem ga bom lahko odložil med slovarje in telefonski imenik, kamor po svoji funkciji sodi.

Življenjepisi svetnikov učijo boga dopadljivega krščanskega obnašanja, Slovenski biografski leksikon pa je nasproti temu znanstvena publikacija, ki nima v prvi vrsti pedagoškega interesa, ampak ima pred očmi čim objektivnejši popis družbeno relevantnih osebnosti na Slovenskem. Zdaj se od življenjepisa svetnikov približuje nacionalni zgodovini, ki je tudi ne zanimajo samo zgledni življenjepisi. Zgodovina razvršča znamenite osebnosti po kronološkem principu, leksikon po abecednem zaporedju. Kolikor lahko presodimo, se z znanstveno odkritosrčnostjo ne trudi izpustiti in zamolčati imen, ki današnjemu vladajočemu slovenstvu oziroma danes veljavnim ideološkim ali moralnim normativom ne zvenijo najbolj prijetno. Mislim na emigrante, kot sta na primer Narte Velikonja ali Metod Turnšek, ki sta prav gotovo prispevala omembe vreden delež v slovensko kulturno zakladnico. Uredništvu tudi ni mogoče očitati ozkosti, ki bi jo beseda *slovenski* v naslovu lahko zagovarjala. Upoštevalo je tako pomembne Evropejce slovenskega rodu, ki so izgubili stik z domačim jezikom in skupnostjo, kot tudi tujce, ki so delovali na našem ozemlju (v svojem ali slovenskem jeziku) in tako soustvarjali našo zgodovino - npr. plemiške rodbine Thurnov, Tauffererji, Ivan Erazem Tattenbach). Po lepi navadi našteva tudi leposlovna dela (čeprav ne izčrpno), ki so jih navdihnile usode imenovanih zgodovinskih

osebnosti (Veronika Deseniška, Jurij Vega, Jakob Testaferrata). Zgodovinska podoba, ki jo dobimo ob linearnem branju leksikona, res ni sintetična, saj se slike preteklosti prepletajo s slikami sedanosti, politika nasledi literat in tega gospodarstvenik. Zgodovina se kaže v razdrobljeni podobi, ki pa se zdi statistično objektivnejša, saj leksikona ne zanimajo samo politiki, vojskovodje in vladarji, ampak si v njem podajajo roko šolniki, umetniki vseh vrst, organizatorji itd. Abecedni red ni princip, ki bi kompoziciji knjige dal homogenost, kakršno npr. marksistična sociologija daje zgodovinopisju. Verjetno je tudi množica avtorjev gesel (118), ki povrh tega gotovo pripadajo različnim življenjskim nazorom, odgovorna za mozaični značaj izdaje. Ravno to pa jo varuje pred pretiranim selekcioniranjem gradiva, ki bi želelo kar najbolj ustreči morebitni apriorni idejni zamisli.

Vsa imena, ki so se tako ali drugače zapisala v slovensko kulturo, za slavista niso enako zanimiva. Trinajsti zvezek ima 296 strani, in ker vsaka stran prinese enega dobrega avtorja, predstavlja okrog 325 osebnosti. Med njimi je za slavista interesantna kaka petina imen: pesniki, pisatelji, prevajalci, nabožni pisci, publicisti, literarni zgodovinarji in jezikoslovci, literarni mecenji in knjigarji ter zgodovinske osebnosti, ki so našle upodobitev v literaturi. Kakih 65 odstotkov jih pripada našemu stoletju, sedemindvajset odstotkov prejšnjemu stoletju, nekaj je protestantov 16. stoletja, preostalega pa je zelo malo; 17. stoletje je celo brez zastopnika. Bolj nazaj gremo, več avtorjev nas zanima, kar je popolnoma razumljivo, saj gre za obdobja, ko se je slovenski jezik šele formiral in ko je vsaka slovensko pisana stvar pomenila že manifestacijo nacionalne zavesti. Enakovredno pozornost zato zaslužijo nabožni pisci v preteklih stoletjih, politična in strokovna publicistika v devetnajstem stoletju in čisti pesniki in pisatelji današnjega časa.

Najobsežnejši članek je zaslužil prvi mož slovenske knjige – Primož Trubar. S skoraj 20 stranmi geslo prerašča v znanstveni prispevek (v 12. zvezku se mu je z dobrimi enajstimi stranmi najbolj približal Ivan Tavčar). Po obsegu, ki naj odseva pomembnost delavca, si slede članki o Janezu Vajkardu Valvasorju, Matiji Valjavcu, Josipu Vidmarju, Henriku Tumi in v prejšnjem zvezku Janezu Trdini. Manj obsežno so prikazani še drugi pomembni Slovenci: založnik in knjigar Anton Turk, pesniki Vladimir Truhlar, Jože Udovič, Anton Umek-Okiški (pri njem bi veljalo navesti naslov daljše pripovedne proze Osrečena pravičnost in ne samo letnice njenega izida (SV 1862)), Jovan Vesel-Koseski, pisatelji Jurij Trunk, Josip Vandot (tudi tu bi bili poleg treh Kekcev lahko naštetih še dve njegovi daljši besedili, Kocljeva osveta in Vitranec), Narte Velikonja, Ilka Vašte in še Aleš Ušeničnik, Miroslav Malovrh, Franc Veriti in Jurij Vega, v dvanajstem zvezku npr. jezikoslovci Toporišič, Tominšek in D. Trstenjak.

Biografski leksikon vendar ne skrbi samo za razdrobljeno podobo slovenske preteklosti; njegova zasluga je, da so na enem mestu strnjeni člani znamenitih družin in rodbin, npr. Vidmarji, v zvezku nazaj Trstenjaki, primorski Tomšiči in Tominški, gorenjski Tomani, Tavčarji, Tauffererji itd. Podatki o produktivnih rodbinah silijo v sklep o kontinuiteti kulturnega delovanja med Slovenci tudi v bolj oddaljenih in z imeni nezasedenih obdobjih.

Z dvanajstim zvezkom pod uredništvom pokojnih Alfonza Gspana in Frana Petreta se je začela 4. knjiga Slovenskega biografskega leksikona. S trinajstim zvezkom je uredniške posle prevzel Jože Munda. Želimo, da naslednja zvezka (napovedana sta nekoliko tanjša od dosedanjih) čimprej zapolnita še manjkajoče črke abecede in uredništvu omogočita, da se loti dopolnjenih izdaj prvih treh knjig, ki v času, ko so začele izhajati (1925), res niso mogle upoštevati vseh danes pomembnih imen, za katerimi išče porabnik.

Miran Hladnik
Filozofska fakulteta v Ljubljani